



Wenselijkheid van nachtelijke reclame- en sierverlichting
Onderzoek onder 1000 Nederlanders naar hun mening over het gebruik
van reclame en sierverlichting in de nacht

In opdracht van Stichting Natuur en Milieu

Oktober 2007

dr. s' Jacoblaan 26, 3707 VK Zeist
telefoon: 030 - 6919171 - fax: 030 - 6914171
e-mail: onderzoek@tangram.nl - internet: www.tangram.nl



Wenselijkheid van nachtelijke reclame- en sierverlichting

Onderzoek onder 1000 Nederlanders naar hun mening over het gebruik van reclame en
sierverlichting in de nacht

Inhoudsopgave

1. Inleiding	1
2. Conclusies	2
3. Representativiteit steekproef	4
4. Tabellen algemeen	5
5. Tabellen naar regio	9
6. Tabellen naar leeftijd	12
7. Tabellen naar geslacht	15
Bijlage 1: Vragenlijst	17
Bijlage 2: Nomogram	19

1. Inleiding

Nederland is een van de meest verlichte landen ter wereld en die verlichting neemt ieder jaar toe. Plekken waar het nog echt donker is, worden steeds zeldzamer en we verbruiken steeds meer energie.

Om Nederland weer donkerder en mooier te maken en tegelijk iets aan het klimaatprobleem te doen organiseert Stichting Natuur en Milieu de campagne De Nacht van de Nacht. Deze campagne heeft als doel om publiek, bedrijfsleven en overheid bewust te maken van de gevolgen van nachtelijke verlichting.

Ter ondersteuning van de campagne heeft Tangram Advies & Onderzoek heeft ruim 1000 Nederlanders gevraagd hoe zij denken over het gebruik van reclameverlichting en sierverlichting in de nachtelijke uren.

2. Conclusies

Reclameverlichting

Maar liefst 87% van de Nederlanders vindt het een goed idee om 's nachts geen reclameverlichting meer te laten branden en daardoor energie te besparen, 43% van alle Nederlanders vindt dat zelfs een zeer goed idee.

Het stoppen met reclameverlichting na twaalfen om lichtvervuiling tegen te gaan, vindt 80% een goed plan. Veertig procent van de ondervraagden vindt dit zelfs een zeer goed plan.

De Nederlander ziet een dus een verschil tussen het beperken van reclameverlichting vanwege energiebesparing en het beperken van reclameverlichting vanwege lichtvervuiling. Stoppen vanwege beide redenen, daar is 78% van Nederland het mee eens en 37% van alle Nederlanders is het daar zeer mee eens. Voor slechts 4,5% van de bevolking is zowel energiebesparing als het tegengaan van lichtvervuiling geen reden om 's nachts het gebruik van reclameverlichting te beperken.

Men vindt zowel energiebesparing als het tegen gaan van lichtvervuiling belangrijke redenen om zuinig om te gaan met reclame- en sierverlichting. Maar het zuinig omspringen met energie blijkt van de twee het belangrijkste te zijn.

Sierverlichting

Hoewel de Nederlander iets milder is over het gebruik van sierverlichting na twaalfen, ziet men ook hier het nut niet van in.

Gemiddeld vinden acht van de tien Nederlanders (84%) het een goed idee om energie te besparen door sierverlichting na 12 uur 's avonds uit te zetten of te dimmen.

Met stelling 'Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als sierverlichting vanaf twaalf uur uit gaat of gedimd wordt' is 77% het eens. Een derde van de Nederlanders is het daar zelfs zeer mee eens.

Driekwart (74,5%) van de Nederlanders vindt dat er zuinig omgesprongen moet worden met sierverlichting, zowel vanwege energiebesparing als vanwege het beperken van lichtvervuiling. Een derde van de bevolking (32,4%) is het zelfs zéér eens met beide stellingen.

Rol van de overheid

De overheid moet regels stellen om de toename van nachtelijke sierverlichting en reclameverlichting te stoppen. Op deze stelling reageert 46% van de Nederlandse bevolking met "mee eens" en nog eens 31% met "zéér mee eens". Slechts 8% van Nederland vindt dat de overheid zich daar niet mee moet bemoeien.

Rol van het bedrijfsleven

De Nederlandse burger verwacht van het bedrijfsleven dat zij zuinig omspringt met het gebruik van energie. Hypocriet gedrag op dit gebied wordt niet gewaardeerd zo blijkt uit de reactie op de volgende stelling.

Bedrijven die zeggen het milieu een warm hart toe te dragen moeten 's nachts geen lichtgevende reclamemasten huren. Met deze stelling is maar liefst 88% van de Nederlanders het eens, 41% van alle Nederlanders is het daar zelfs zéér mee eens.

Bijna veertig procent van alle Nederlanders stoort zich aan kantoren die 's nachts hun verlichting laten branden. Nog eens 47% stoort zich hier zéér aan. In totaal stoort 86% zich in meer of mindere mate aan kantoren die 's nachts hun verlichting laten branden.

Nog enkele opvallende verschillen

Inwoners van de Randstad zijn iets minder kritisch over het gebruik van reclame- en sierverlichting.

Hetzelfde geldt voor jongeren onder de 30. Hoewel ook de meerderheid van deze groep vindt dat reclameverlichting en sierverlichting na twaalf uur moet uit, is deze groep vergeleken met Nederlanders van 30 jaar en ouder wat kleiner.

3. Representativiteit steekproef

Tabel 1. Verdeling binnen steekproef versus verdeling populatie

Spreiding naar leeftijd	steekproef	Nederland
30 jaar of jonger	22.8%	23%
31 - 45 jaar	27.2%	30%
46 - 60 jaar	30.0%	27%
61 jaar of ouder	20.0%	21%
Spreiding naar geslacht		
Man	53.9%	49.5%
Vrouw	46.1%	50.5%
Spreiding naar regio		
Amsterdam, Rotterdam, Den Haag	13.1%	15%
Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht	30.4%	29%
Groningen, Friesland, Drenthe	11.2%	11%
Overijssel, Gelderland, Flevoland	21.6%	20%
Zeeland, Noord-Brabant, Limburg	23.6%	25%
Totaal	100.0%	100.0%

4. Tabellen algemeen

Tabel 2. Om energie te besparen is het goed als alle reclameverlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat.

	n	%
Zeer mee eens	489	43.1%
Mee eens	494	43.6%
Eens, noch oneens	85	7.5%
Mee oneens	45	4.0%
Zeer oneens	17	1.5%
Weet niet/geen mening	4	.4%
Totaal	1134	100.0%

Tabel 3. Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als alle reclameverlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat.

	n	%
Zeer mee eens	451	39.8%
Mee eens	454	40.0%
Eens, noch oneens	122	10.8%
Mee oneens	72	6.3%
Zeer oneens	22	1.9%
Weet niet/geen mening	13	1.1%
Totaal	1134	100.0%

Tabel 4. Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als alle reclameverlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat. Naar Om energie te besparen is het goed als alle reclameverlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat.

		Om energie te besparen is het goed als alle reclameverlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat.													
		Zeer mee eens		Mee eens		Eens, noch oneens		Mee oneens		Zeer oneens		Weet niet/geen mening		Totaal	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als alle reclameverlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat.	Zeer mee eens	419	36.9%	27	2.4%	2	.2%	2	.2%	1	.1%	0	.0%	451	39.8%
	Mee eens	46	4.1%	388	34.2%	16	1.4%	4	.4%	0	.0%	0	.0%	454	40.0%
	Eens, noch oneens	20	1.8%	46	4.1%	52	4.6%	4	.4%	0	.0%	0	.0%	122	10.8%
	Mee oneens	3	.3%	21	1.9%	14	1.2%	32	2.8%	2	.2%	0	.0%	72	6.3%
	Zeer oneens	1	.1%	3	.3%	1	.1%	3	.3%	14	1.2%	0	.0%	22	1.9%
	Weet niet/geen mening	0	.0%	9	.8%	0	.0%	0	.0%	0	.0%	4	.4%	13	1.1%
Totaal		489	43.1%	494	43.6%	85	7.5%	45	4.0%	17	1.5%	4	.4%	1134	100.0%

Tabel 5. Om energie te besparen is het goed als alle sierverlichting (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt.

	n	%
Zeer mee eens	418	36.9%
Mee eens	529	46.6%
Eens, noch oneens	96	8.5%
Mee oneens	75	6.6%
Zeer oneens	14	1.2%
Weet niet/geen mening	2	.2%
Totaal	1134	100.0%

Tabel 6. Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als alle sierverlichting (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt.

	n	%
Zeer mee eens	391	34.5%
Mee eens	487	42.9%
Eens, noch oneens	124	10.9%
Mee oneens	95	8.4%
Zeer oneens	23	2.0%
Weet niet/geen mening	14	1.2%
Totaal	1134	100.0%

Tabel 7. Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als alle sierverlichting (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt. Naar Om energie te besparen is het goed als alle sierverlichting (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt.

		Om energie te besparen is het goed als alle sierverlichting (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt.													
		Zeer mee eens		Mee eens		Eens, noch oneens		Mee oneens		Zeer oneens		Weet niet/geen mening		Totaal	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als alle sierverlichting (het aanlichten van kerken,	Zeer mee eens	367	32.4%	21	1.9%	2	.2%	1	.1%	0	.0%	0	.0%	391	34.5%
	Mee eens	35	3.1%	421	37.1%	18	1.6%	11	1.0%	2	.2%	0	.0%	487	42.9%
	Eens, noch oneens	7	.6%	45	4.0%	67	5.9%	5	.4%	0	.0%	0	.0%	124	10.9%
	Mee oneens	5	.4%	27	2.4%	7	.6%	54	4.8%	2	.2%	0	.0%	95	8.4%
	Zeer oneens	1	.1%	6	.5%	2	.2%	4	.4%	10	.9%	0	.0%	23	2.0%
	Weet niet/geen mening	3	.3%	9	.8%	0	.0%	0	.0%	0	.0%	2	.2%	14	1.2%
	Totaal	418	36.9%	529	46.6%	96	8.5%	75	6.6%	14	1.2%	2	.2%	1134	100.0%

Tabel 8. De overheid moet regels stellen om de toename van nachtelijke sierverlichting en reclameverlichting te stoppen.

	n	%
Zeer mee eens	348	30.7%
Mee eens	519	45.8%
Eens, noch oneens	168	14.8%
Mee oneens	63	5.6%
Zeer oneens	32	2.8%
Weet niet/geen mening	4	.4%
Totaal	1134	100.0%

Tabel 9. Bedrijven die zeggen het milieu een warm hart toe te dragen moeten 's nachts geen lichtgevende reclamemasten huren.

	n	%
Zeer mee eens	467	41.2%
Mee eens	535	47.2%
Eens, noch oneens	80	7.1%
Mee oneens	34	3.0%
Zeer oneens	14	1.2%
Weet niet/geen mening	4	.4%
Totaal	1134	100.0%

Tabel 10. Ik stoor me wel eens aan kantoren die 's nachts hun verlichting laten branden. Dat is onnodige energieverpilling.

	n	%
Zeer mee eens	537	47.4%
Mee eens	442	39.0%
Eens, noch oneens	91	8.0%
Mee oneens	49	4.3%
Zeer oneens	10	.9%
Weet niet/geen mening	5	.4%
Totaal	1134	100.0%

Tabel 11. Leeftijd

	n	%
30 jaar of jonger	259	22.8%
31 - 45 jaar	308	27.2%
46 - 60 jaar	340	30.0%
61 jaar of ouder	227	20.0%
Wil niet zeggen	0	.0%
Totaal	1134	100.0%

Tabel 12. Wat is uw geslacht?

	n	%
Man	611	53.9%
Vrouw	523	46.1%
Totaal	1134	100.0%

Tabel 13. Nielsegebieden

	n	%
Amsterdam, Rotterdam, Den Haag	149	13.1%
Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht	345	30.4%
Groningen, Friesland, Drenthe	127	11.2%
Overijssel, Gelderland, Flevoland	245	21.6%
Zeeland, Noord-Brabant, Limburg	268	23.6%
Totaal	1134	100.0%

5. Tabellen naar regio

Tabel 14. Om energie te besparen is het goed als alle reclameverlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat. Naar Nielsegebieden

	Nielsegebieden										Totaal	
	Amsterdam, Rotterdam, Den Haag		Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht		Groningen, Friesland, Drenthe		Overijssel, Gelderland, Flevoland		Zeeland, Noord-Brabant, Limburg			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	54	36.2%	155	44.9%	64	50.4%	108	44.1%	108	40.3%	489	43.1%
Mee eens	70	47.0%	145	42.0%	45	35.4%	109	44.5%	125	46.6%	494	43.6%
Eens, noch oneens	12	8.1%	26	7.5%	9	7.1%	15	6.1%	23	8.6%	85	7.5%
Mee oneens	8	5.4%	14	4.1%	7	5.5%	9	3.7%	7	2.6%	45	4.0%
Zeer oneens	5	3.4%	4	1.2%	2	1.6%	4	1.6%	2	.7%	17	1.5%
Weet niet/geen mening	0	.0%	1	.3%	0	.0%	0	.0%	3	1.1%	4	.4%
Totaal	149	100.0%	345	100.0%	127	100.0%	245	100.0%	268	100.0%	1134	100.0%

Tabel 15. Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als alle reclameverlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat. Naar Nielsegebieden

	Nielsegebieden										Totaal	
	Amsterdam, Rotterdam, Den Haag		Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht		Groningen, Friesland, Drenthe		Overijssel, Gelderland, Flevoland		Zeeland, Noord-Brabant, Limburg			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	48	32.2%	145	42.0%	56	44.1%	99	40.4%	103	38.4%	451	39.8%
Mee eens	59	39.6%	135	39.1%	44	34.6%	97	39.6%	119	44.4%	454	40.0%
Eens, noch oneens	21	14.1%	34	9.9%	15	11.8%	28	11.4%	24	9.0%	122	10.8%
Mee oneens	13	8.7%	26	7.5%	9	7.1%	11	4.5%	13	4.9%	72	6.3%
Zeer oneens	6	4.0%	4	1.2%	1	.8%	7	2.9%	4	1.5%	22	1.9%
Weet niet/geen mening	2	1.3%	1	.3%	2	1.6%	3	1.2%	5	1.9%	13	1.1%
Totaal	149	100.0%	345	100.0%	127	100.0%	245	100.0%	268	100.0%	1134	100.0%

Tabel 16. Om energie te besparen is het goed als alle sierverlichting (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt. Naar Nielsegebieden

	Nielsegebieden											
	Amsterdam, Rotterdam, Den Haag		Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht		Groningen, Friesland, Drenthe		Overijssel, Gelderland, Flevoland		Zeeland, Noord-Brabant, Limburg		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	43	28.9%	137	39.7%	46	36.2%	97	39.6%	95	35.4%	418	36.9%
Mee eens	79	53.0%	149	43.2%	59	46.5%	112	45.7%	130	48.5%	529	46.6%
Eens, noch oneens	13	8.7%	25	7.2%	12	9.4%	22	9.0%	24	9.0%	96	8.5%
Mee oneens	10	6.7%	32	9.3%	8	6.3%	12	4.9%	13	4.9%	75	6.6%
Zeer oneens	4	2.7%	2	.6%	2	1.6%	2	.8%	4	1.5%	14	1.2%
Weet niet/geen mening	0	.0%	0	.0%	0	.0%	0	.0%	2	.7%	2	.2%
Totaal	149	100.0%	345	100.0%	127	100.0%	245	100.0%	268	100.0%	1134	100.0%

Tabel 17. Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als alle sierverlichting (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt. Naar Nielsegebieden

	Nielsegebieden											
	Amsterdam, Rotterdam, Den Haag		Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht		Groningen, Friesland, Drenthe		Overijssel, Gelderland, Flevoland		Zeeland, Noord-Brabant, Limburg		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	40	26.8%	124	35.9%	43	33.9%	91	37.1%	93	34.7%	391	34.5%
Mee eens	66	44.3%	150	43.5%	48	37.8%	102	41.6%	121	45.1%	487	42.9%
Eens, noch oneens	17	11.4%	33	9.6%	17	13.4%	30	12.2%	27	10.1%	124	10.9%
Mee oneens	15	10.1%	33	9.6%	15	11.8%	14	5.7%	18	6.7%	95	8.4%
Zeer oneens	8	5.4%	3	.9%	1	.8%	5	2.0%	6	2.2%	23	2.0%
Weet niet/geen mening	3	2.0%	2	.6%	3	2.4%	3	1.2%	3	1.1%	14	1.2%
Totaal	149	100.0%	345	100.0%	127	100.0%	245	100.0%	268	100.0%	1134	100.0%

Tabel 18. De overheid moet regels stellen om de toename van nachtelijke sierverlichting en reclameverlichting te stoppen. Naar Nielsegebieden

	Nielsegebieden											
	Amsterdam, Rotterdam, Den Haag		Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht		Groningen, Friesland, Drenthe		Overijssel, Gelderland, Flevoland		Zeeland, Noord-Brabant, Limburg		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	38	25.5%	102	29.6%	41	32.3%	85	34.7%	82	30.6%	348	30.7%
Mee eens	63	42.3%	165	47.8%	55	43.3%	105	42.9%	131	48.9%	519	45.8%
Eens, noch oneens	29	19.5%	48	13.9%	17	13.4%	38	15.5%	36	13.4%	168	14.8%
Mee oneens	10	6.7%	20	5.8%	11	8.7%	10	4.1%	12	4.5%	63	5.6%
Zeer oneens	9	6.0%	9	2.6%	3	2.4%	5	2.0%	6	2.2%	32	2.8%
Weet niet/geen mening	0	.0%	1	.3%	0	.0%	2	.8%	1	.4%	4	.4%
Totaal	149	100.0%	345	100.0%	127	100.0%	245	100.0%	268	100.0%	1134	100.0%

Tabel 19. Bedrijven die zeggen het milieu een warm hart toe te dragen moeten 's nachts geen lichtgevende reclamemasten huren. Naar Nielsegebieden

	Nielsegebieden										Totaal	
	Amsterdam, Rotterdam, Den Haag		Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht		Groningen, Friesland, Drenthe		Overijssel, Gelderland, Flevoland		Zeeland, Noord-Brabant, Limburg			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	50	33.6%	145	42.0%	49	38.6%	114	46.5%	109	40.7%	467	41.2%
Mee eens	75	50.3%	174	50.4%	61	48.0%	105	42.9%	120	44.8%	535	47.2%
Eens, noch oneens	14	9.4%	14	4.1%	13	10.2%	14	5.7%	25	9.3%	80	7.1%
Mee oneens	5	3.4%	8	2.3%	3	2.4%	8	3.3%	10	3.7%	34	3.0%
Zeer oneens	5	3.4%	4	1.2%	0	.0%	2	.8%	3	1.1%	14	1.2%
Weet niet/geen mening	0	.0%	0	.0%	1	.8%	2	.8%	1	.4%	4	.4%
Totaal	149	100.0%	345	100.0%	127	100.0%	245	100.0%	268	100.0%	1134	100.0%

Tabel 20. Ik stoor me wel eens aan kantoren die 's nachts hun verlichting laten branden. Dat is onnodige energieverpilling. Naar Nielsegebieden

	Nielsegebieden										Totaal	
	Amsterdam, Rotterdam, Den Haag		Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht		Groningen, Friesland, Drenthe		Overijssel, Gelderland, Flevoland		Zeeland, Noord-Brabant, Limburg			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	71	47.7%	175	50.7%	54	42.5%	106	43.3%	131	48.9%	537	47.4%
Mee eens	62	41.6%	119	34.5%	51	40.2%	106	43.3%	104	38.8%	442	39.0%
Eens, noch oneens	9	6.0%	29	8.4%	17	13.4%	17	6.9%	19	7.1%	91	8.0%
Mee oneens	5	3.4%	19	5.5%	3	2.4%	12	4.9%	10	3.7%	49	4.3%
Zeer oneens	1	.7%	1	.3%	2	1.6%	3	1.2%	3	1.1%	10	.9%
Weet niet/geen mening	1	.7%	2	.6%	0	.0%	1	.4%	1	.4%	5	.4%
Totaal	149	100.0%	345	100.0%	127	100.0%	245	100.0%	268	100.0%	1134	100.0%

6. Tabellen naar leeftijd

Tabel 21. Om energie te besparen is het goed als alle reclameverlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat. Naar Leeftijd

	Leeftijd											
	30 jaar of jonger		31 - 45 jaar		46 - 60 jaar		61 jaar of ouder		Wil niet zeggen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	99	38.2%	133	43.2%	154	45.3%	103	45.4%	0	.0%	489	43.1%
Mee eens	123	47.5%	136	44.2%	142	41.8%	93	41.0%	0	.0%	494	43.6%
Eens, noch oneens	22	8.5%	22	7.1%	24	7.1%	17	7.5%	0	.0%	85	7.5%
Mee oneens	10	3.9%	14	4.5%	14	4.1%	7	3.1%	0	.0%	45	4.0%
Zeer oneens	3	1.2%	2	.6%	6	1.8%	6	2.6%	0	.0%	17	1.5%
Weet niet/geen mening	2	.8%	1	.3%	0	.0%	1	.4%	0	.0%	4	.4%
Totaal	259	100.0%	308	100.0%	340	100.0%	227	100.0%	0	.0%	1134	100.0%

Tabel 22. Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als alle reclameverlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat. Naar Leeftijd

	Leeftijd											
	30 jaar of jonger		31 - 45 jaar		46 - 60 jaar		61 jaar of ouder		Wil niet zeggen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	74	28.6%	128	41.6%	146	42.9%	103	45.4%	0	.0%	451	39.8%
Mee eens	116	44.8%	116	37.7%	134	39.4%	88	38.8%	0	.0%	454	40.0%
Eens, noch oneens	37	14.3%	37	12.0%	29	8.5%	19	8.4%	0	.0%	122	10.8%
Mee oneens	21	8.1%	20	6.5%	19	5.6%	12	5.3%	0	.0%	72	6.3%
Zeer oneens	7	2.7%	3	1.0%	8	2.4%	4	1.8%	0	.0%	22	1.9%
Weet niet/geen mening	4	1.5%	4	1.3%	4	1.2%	1	.4%	0	.0%	13	1.1%
Totaal	259	100.0%	308	100.0%	340	100.0%	227	100.0%	0	.0%	1134	100.0%

Tabel 23. Om energie te besparen is het goed als alle sierverlichting (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt. Naar Leeftijd

	Leeftijd											
	30 jaar of jonger		31 - 45 jaar		46 - 60 jaar		61 jaar of ouder		Wil niet zeggen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	72	27.8%	115	37.3%	144	42.4%	87	38.3%	0	.0%	418	36.9%
Mee eens	129	49.8%	146	47.4%	144	42.4%	110	48.5%	0	.0%	529	46.6%
Eens, noch oneens	30	11.6%	25	8.1%	24	7.1%	17	7.5%	0	.0%	96	8.5%
Mee oneens	24	9.3%	17	5.5%	23	6.8%	11	4.8%	0	.0%	75	6.6%
Zeer oneens	4	1.5%	4	1.3%	5	1.5%	1	.4%	0	.0%	14	1.2%
Weet niet/geen mening	0	.0%	1	.3%	0	.0%	1	.4%	0	.0%	2	.2%
Totaal	259	100.0%	308	100.0%	340	100.0%	227	100.0%	0	.0%	1134	100.0%

Tabel 24. Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als alle sierverlichting (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt. Naar Leeftijd

	Leeftijd											
	30 jaar of jonger		31 - 45 jaar		46 - 60 jaar		61 jaar of ouder		Wil niet zeggen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	60	23.2%	104	33.8%	139	40.9%	88	38.8%	0	.0%	391	34.5%
Mee eens	112	43.2%	132	42.9%	139	40.9%	104	45.8%	0	.0%	487	42.9%
Eens, noch oneens	38	14.7%	34	11.0%	29	8.5%	23	10.1%	0	.0%	124	10.9%
Mee oneens	36	13.9%	26	8.4%	23	6.8%	10	4.4%	0	.0%	95	8.4%
Zeer oneens	10	3.9%	4	1.3%	8	2.4%	1	.4%	0	.0%	23	2.0%
Weet niet/geen mening	3	1.2%	8	2.6%	2	.6%	1	.4%	0	.0%	14	1.2%
Totaal	259	100.0%	308	100.0%	340	100.0%	227	100.0%	0	.0%	1134	100.0%

Tabel 25. De overheid moet regels stellen om de toename van nachtelijke sierverlichting en reclameverlichting te stoppen. Naar Leeftijd

	Leeftijd											
	30 jaar of jonger		31 - 45 jaar		46 - 60 jaar		61 jaar of ouder		Wil niet zeggen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	54	20.8%	94	30.5%	120	35.3%	80	35.2%	0	.0%	348	30.7%
Mee eens	123	47.5%	139	45.1%	152	44.7%	105	46.3%	0	.0%	519	45.8%
Eens, noch oneens	55	21.2%	48	15.6%	39	11.5%	26	11.5%	0	.0%	168	14.8%
Mee oneens	19	7.3%	17	5.5%	16	4.7%	11	4.8%	0	.0%	63	5.6%
Zeer oneens	6	2.3%	9	2.9%	13	3.8%	4	1.8%	0	.0%	32	2.8%
Weet niet/geen mening	2	.8%	1	.3%	0	.0%	1	.4%	0	.0%	4	.4%
Totaal	259	100.0%	308	100.0%	340	100.0%	227	100.0%	0	.0%	1134	100.0%

Tabel 26. Bedrijven die zeggen het milieu een warm hart toe te dragen moeten 's nachts geen lichtgevende reclamemasten huren. Naar Leeftijd

	Leeftijd											
	30 jaar of jonger		31 - 45 jaar		46 - 60 jaar		61 jaar of ouder		Wil niet zeggen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	81	31.3%	142	46.1%	154	45.3%	90	39.6%	0	.0%	467	41.2%
Mee eens	127	49.0%	131	42.5%	158	46.5%	119	52.4%	0	.0%	535	47.2%
Eens, noch oneens	32	12.4%	24	7.8%	14	4.1%	10	4.4%	0	.0%	80	7.1%
Mee oneens	16	6.2%	6	1.9%	6	1.8%	6	2.6%	0	.0%	34	3.0%
Zeer oneens	2	.8%	3	1.0%	8	2.4%	1	.4%	0	.0%	14	1.2%
Weet niet/geen mening	1	.4%	2	.6%	0	.0%	1	.4%	0	.0%	4	.4%
Totaal	259	100.0%	308	100.0%	340	100.0%	227	100.0%	0	.0%	1134	100.0%

Tabel 27. Ik stoer me wel eens aan kantoren die 's nachts hun verlichting laten branden. Dat is onnodige energieverspilling. Naar Leeftijd

	Leeftijd										Totaal	
	30 jaar of jonger		31 - 45 jaar		46 - 60 jaar		61 jaar of ouder		Wil niet zeggen			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	98	37.8%	156	50.6%	173	50.9%	110	48.5%	0	.0%	537	47.4%
Mee eens	107	41.3%	110	35.7%	131	38.5%	94	41.4%	0	.0%	442	39.0%
Eens, noch oneens	31	12.0%	26	8.4%	19	5.6%	15	6.6%	0	.0%	91	8.0%
Mee oneens	16	6.2%	14	4.5%	15	4.4%	4	1.8%	0	.0%	49	4.3%
Zeer oneens	5	1.9%	1	.3%	2	.6%	2	.9%	0	.0%	10	.9%
Weet niet/geen mening	2	.8%	1	.3%	0	.0%	2	.9%	0	.0%	5	.4%
Totaal	259	100.0%	308	100.0%	340	100.0%	227	100.0%	0	.0%	1134	100.0%

7. Tabellen naar geslacht

Tabel 28. Om energie te besparen is het goed als alle reclameverlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat. Naar Wat is uw geslacht?

	Wat is uw geslacht?					
	Man		Vrouw		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	276	45.2%	213	40.7%	489	43.1%
Mee eens	251	41.1%	243	46.5%	494	43.6%
Eens, noch oneens	54	8.8%	31	5.9%	85	7.5%
Mee oneens	18	2.9%	27	5.2%	45	4.0%
Zeer oneens	9	1.5%	8	1.5%	17	1.5%
Weet niet/geen mening	3	.5%	1	.2%	4	.4%
Totaal	611	100.0%	523	100.0%	1134	100.0%

Tabel 29. Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als alle reclameverlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat. Naar Wat is uw geslacht?

	Wat is uw geslacht?					
	Man		Vrouw		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	259	42.4%	192	36.7%	451	39.8%
Mee eens	236	38.6%	218	41.7%	454	40.0%
Eens, noch oneens	58	9.5%	64	12.2%	122	10.8%
Mee oneens	40	6.5%	32	6.1%	72	6.3%
Zeer oneens	12	2.0%	10	1.9%	22	1.9%
Weet niet/geen mening	6	1.0%	7	1.3%	13	1.1%
Totaal	611	100.0%	523	100.0%	1134	100.0%

Tabel 30. Om energie te besparen is het goed als alle sierverlichting (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt. Naar Wat is uw geslacht?

	Wat is uw geslacht?					
	Man		Vrouw		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	233	38.1%	185	35.4%	418	36.9%
Mee eens	269	44.0%	260	49.7%	529	46.6%
Eens, noch oneens	60	9.8%	36	6.9%	96	8.5%
Mee oneens	41	6.7%	34	6.5%	75	6.6%
Zeer oneens	6	1.0%	8	1.5%	14	1.2%
Weet niet/geen mening	2	.3%	0	.0%	2	.2%
Totaal	611	100.0%	523	100.0%	1134	100.0%

Tabel 31. Om lichtvervuiling tegen te gaan is het goed als alle sierverlichting (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt. Naar Wat is uw geslacht?

	Wat is uw geslacht?					
	Man		Vrouw		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	219	35.8%	172	32.9%	391	34.5%
Mee eens	257	42.1%	230	44.0%	487	42.9%
Eens, noch oneens	65	10.6%	59	11.3%	124	10.9%
Mee oneens	52	8.5%	43	8.2%	95	8.4%
Zeer oneens	12	2.0%	11	2.1%	23	2.0%
Weet niet/geen mening	6	1.0%	8	1.5%	14	1.2%
Totaal	611	100.0%	523	100.0%	1134	100.0%

Tabel 32. De overheid moet regels stellen om de toename van nachtelijke sierverlichting en reclameverlichting te stoppen. Naar Wat is uw geslacht?

	Wat is uw geslacht?					
	Man		Vrouw		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	190	31.1%	158	30.2%	348	30.7%
Mee eens	269	44.0%	250	47.8%	519	45.8%
Eens, noch oneens	90	14.7%	78	14.9%	168	14.8%
Mee oneens	38	6.2%	25	4.8%	63	5.6%
Zeer oneens	23	3.8%	9	1.7%	32	2.8%
Weet niet/geen mening	1	.2%	3	.6%	4	.4%
Totaal	611	100.0%	523	100.0%	1134	100.0%

Tabel 33. Bedrijven die zeggen het milieu een warm hart toe te dragen moeten 's nachts geen lichtgevende reclamemasten huren. Naar Wat is uw geslacht?

	Wat is uw geslacht?					
	Man		Vrouw		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	246	40.3%	221	42.3%	467	41.2%
Mee eens	280	45.8%	255	48.8%	535	47.2%
Eens, noch oneens	49	8.0%	31	5.9%	80	7.1%
Mee oneens	23	3.8%	11	2.1%	34	3.0%
Zeer oneens	10	1.6%	4	.8%	14	1.2%
Weet niet/geen mening	3	.5%	1	.2%	4	.4%
Totaal	611	100.0%	523	100.0%	1134	100.0%

Tabel 34. Ik stoer me wel eens aan kantoren die 's nachts hun verlichting laten branden. Dat is onnodige energieverpilling. Naar Wat is uw geslacht?

	Wat is uw geslacht?					
	Man		Vrouw		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
Zeer mee eens	289	47.3%	248	47.4%	537	47.4%
Mee eens	236	38.6%	206	39.4%	442	39.0%
Eens, noch oneens	42	6.9%	49	9.4%	91	8.0%
Mee oneens	34	5.6%	15	2.9%	49	4.3%
Zeer oneens	7	1.1%	3	.6%	10	.9%
Weet niet/geen mening	3	.5%	2	.4%	5	.4%
Totaal	611	100.0%	523	100.0%	1134	100.0%

Bijlage 1: Vragenlijst

Hallo!

Fijn dat u mee wilt werken aan dit onderzoek.

Het invullen van de vragenlijst duurt slechts een paar minuten.

1. Wat is uw leeftijd? (Als leeftijd is < 18 uit vragenlijst)

Nederland is een van de meest verlichte landen ter wereld. En die verlichting neemt ieder jaar toe. Plekken waar het nog echt donker is, worden steeds zeldzamer en we verbruiken steeds meer energie. Stichting Natuur en Milieu wil daarom graag van u weten hoe u denkt over het gebruik van reclameverlichting en sierverlichting in de nachtelijke uren.

Er volgt nu een aantal stellingen. Wilt u per stelling aangeven of het daar mee eens of oneens bent.

2. Om **energie te besparen** is het goed als alle **reclame**verlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat.
Zeer mee eens
Mee eens
Eens, noch oneens
Mee oneens
Zeer oneens
Weet niet/geen mening
3. Om **lichtvervuiling tegen te gaan** is het goed als alle **reclame**verlichting vanaf 12 uur 's nachts uit gaat.
Zeer mee eens
Mee eens
Eens, noch oneens
Mee oneens
Zeer oneens
Weet niet/geen mening
4. Om **energie te besparen** is het goed als alle **sierver**lichting (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt.
Zeer mee eens
Mee eens
Eens, noch oneens
Mee oneens
Zeer oneens
Weet niet/geen mening

5. Om **lichtvervuiling tegen te gaan** is het goed als alle **sierverlichting** (het aanlichten van kerken, monumenten, gemeentehuizen en kantoren) vanaf 12 uur 's nachts uit gaat of gedimd wordt.
- Zeer mee eens
Mee eens
Eens, noch oneens
Mee oneens
Zeer oneens
Weet niet/geen mening
6. De overheid moet regels stellen om de toename van nachtelijke sierverlichting en reclameverlichting te stoppen.
- Zeer mee eens
Mee eens
Eens, noch oneens
Mee oneens
Zeer oneens
Weet niet/geen mening
7. Bedrijven die zeggen het milieu een warm hart toe te dragen moeten 's nachts geen lichtgevende reclamemasten huren.
- Zeer mee eens
Mee eens
Eens, noch oneens
Mee oneens
Zeer oneens
Weet niet/geen mening
8. Ik stoer me wel eens aan kantoren die 's nachts hun verlichting laten branden. Dat is onnodige energieverpilling.
- Zeer mee eens
Mee eens
Eens, noch oneens
Mee oneens
Zeer oneens
Weet niet/geen mening

Dan volgen nu nog twee vragen voor de statistiek.

9. Wat zijn de viercijfers van uw postcode?
10. Wat is uw geslacht?

Dit waren de vragen van het onderzoek.

Uw mening over reclame- en sierverlichting wordt gebruikt in de campagne *De Nacht van de Nacht*. Dit initiatief van Stichting Natuur en Milieu en De Provinciale Milieufederaties is bedoeld om Nederland weer donkerder en mooier te maken en tegelijk iets aan het klimaatprobleem te doen.

Bedankt voor uw deelname.

Bijlage 2: Nomogram

Bij het doen van uitspraken op grond van steekproefuitkomsten over de gehele onderzoekspopulatie is het gebruikelijk zogenaamde nauwkeurigheidsmarges in acht te nemen. Omdat wordt gewerkt met een steekproef, kunnen uitkomsten in werkelijkheid hoger of lager liggen. Hoeveel hoger of lager deze uitkomsten kunnen liggen is afhankelijk van de steekproefuitkomst, de steekproefomvang en het gewenste betrouwbaarheidsniveau. Gebruikelijk is om te werken met een betrouwbaarheid van 95 procent. Dit betekent dat in 95 procent van alle gevallen een uitkomst wordt gevonden die binnen de berekende marges valt. Onderstaande afbeelding kan worden gebruikt om te bepalen welke marges in acht moeten worden genomen indien een steekproef uitkomst wordt generaliseerd naar de onderzoekspopulatie.

